

4. Погорільська Н. О., Карибіна А. В. Прокрастинація сну: причини та наслідки відкладання засинання // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія. — 2025. — № 1(21). — С. 99–103.

5. Шевченко Т. В. Тайм-менеджмент та самоменеджмент: практичний посібник із подолання прокрастинації. — Харків: Ранок, 2018. — 144 с.

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

О.М. Голуб, аспірант,

Науковий керівник - ст. викладач І.В. Ткаченко

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Методична діяльність педагога є невід'ємною складовою його професійного становлення та розвитку, особливо в системі професійної (професійно-технічної) освіти, яка готує кваліфікованих робітників для різних галузей економіки. На відміну від загальноосвітньої школи, де методична робота здебільшого зосереджена на вдосконаленні викладання теоретичних дисциплін, у закладах П(ПТ)О вона має яскраво виражений практико-орієнтований характер. Педагог має не лише передавати знання, а й формувати в учнів конкретні професійні компетентності, що постійно змінюються під впливом технологічного оновлення виробництва [1, с. 23]. В умовах реформування української освіти, зокрема впровадження концепції «Нова українська школа» у базовій освіті та модернізації професійно-технічної освіти відповідно до європейських стандартів, методична діяльність педагога набуває особливого значення.

Поняття методичної діяльності у закладах П(ПТ)О охоплює широкий спектр функцій. Це не лише розробка та адаптація навчально-методичної документації (робочих програм, навчальних планів, методичних рекомендацій), а й аналіз власної педагогічної практики, вивчення та впровадження інноваційних технологій навчання, участь у роботі методичних комісій та педагогічних рад, наставництво, самоосвіта та підвищення кваліфікації. Усі ці напрями об'єднані спільною метою — підвищення якості освітнього процесу та забезпечення конкурентоспроможності випускників на ринку праці [2, с. 56]. Важливо

зазначити, що методична діяльність не є самоціллю, а слугує інструментом досягнення освітніх результатів. Будь-яка методична розробка, будь-яке впровадження нового методу має бути підпорядковане логіці: чи допомагає це учневі краще опанувати професію.

Однією з ключових особливостей методичної діяльності в П(ПТ)О є її дуальна природа. Педагог професійного навчання, як правило, має справу з двома взаємопов'язаними складовими: теоретичним навчанням та виробничим навчанням (практикою). Відповідно, методична діяльність диференціюється за цими напрямками. У теоретичному навчанні акцент робиться на методах подачі спеціальних дисциплін (технологія, матеріалознавство, охорона праці), адаптації складного технічного матеріалу до рівня сприйняття учнів, використанні наочності, симуляторів та цифрових інструментів. У виробничому навчанні методична діяльність спрямована на розробку алгоритмів виконання практичних завдань, створення інструкційних карт, організацію наставництва на робочих місцях, оцінювання сформованості практичних навичок [3, с. 88].

Значну роль у методичній діяльності педагога П(ПТ)О відіграє моніторинг результатів навчання. Традиційні форми контролю (опитування, контрольні роботи) часто є малоефективними для оцінювання професійних компетентностей. Тому методична робота спрямована на розробку та впровадження таких форм оцінювання, як виконання кваліфікаційних проб, захист навчальних проєктів, участь у професійних конкурсах (олімпіадах, чемпіонатах WorldSkills), портфоліо учня. Розробка чітких критеріїв оцінювання практичних навичок, які є зрозумілими як для учнів, так і для роботодавців, є одним із пріоритетних завдань методичних комісій закладів П(ПТ)О [1, с. 30].

Сучасний педагог професійної школи має бути не лише фахівцем у своїй предметній галузі, а й методистом, здатним до рефлексії та саморозвитку. Дослідження показують, що значна частина педагогів П(ПТ)О, особливо старшого віку, має труднощі з впровадженням цифрових технологій та інтерактивних методів навчання. Це пов'язано як із дефіцитом часу, так і з відсутністю системної методичної підтримки. Саме тому методична діяльність не

має зводитися до формальних заходів (планові засідання комісій, примусове ведення документації), а повинна бути спрямована на реальну допомогу педагогу. Ефективними формами є майстер-класи, тренінги з використання конкретних цифрових інструментів, взаємовідвідування занять з наступним аналізом, робота в малих групах над актуальними проблемами [4, с. 72].

Окремо слід розглянути роль методичної діяльності у забезпеченні інклюзивності професійної освіти. Учні з особливими освітніми потребами (зокрема, з інвалідністю) дедалі частіше здобувають професійну освіту в звичайних групах. Це вимагає від педагога адаптації методик викладання та оцінювання. Методична діяльність у цьому напрямі включає розробку адаптованих навчальних матеріалів (збільшений шрифт, спрощена мова, аудіоформат), підбір індивідуальних завдань, використання асистивних технологій. Без системної методичної підтримки педагог ризикує опинитися в ситуації професійного вигорання, оскільки інклюзивне навчання потребує значно більше зусиль, ніж робота зі звичайною групою [2, с. 63].

Важливим аспектом методичної діяльності є також взаємодія з роботодавцями. Заклади П(ПТ)О готують кадри для конкретних підприємств, тому методична робота не може здійснюватися у вакуумі. Спільна розробка освітніх програм, узгодження змісту навчальних дисциплін із реальними виробничими завданнями, залучення фахівців-практиків до методичної роботи (наприклад, до складання завдань для кваліфікаційних іспитів) є необхідними умовами якісної підготовки. Дедалі більшого поширення набуває дуальна форма навчання, коли значна частина освітнього процесу відбувається безпосередньо на робочому місці. У такому форматі методична діяльність педагога ускладнюється: він має координувати свої дії з наставниками на виробництві, забезпечувати єдність вимог до учнів як у закладі освіти, так і на підприємстві [3, с. 95].

Сучасні виклики, зокрема пандемія COVID-19 та повномасштабна війна, суттєво вплинули на методичну діяльність педагогів П(ПТ)О. Вимушений перехід на дистанційне та змішане навчання засвідчив низький рівень готовності багатьох педагогів до роботи в цифровому середовищі. Методична діяльність у

цей період була спрямована на екстрене опанування онлайн-інструментів (платформи Zoom, Google Classroom, Moodle), розробку дистанційних курсів з професійних дисциплін, адаптацію практичних завдань до формату, який можна виконати вдома. Особливо складною була ситуація з виробничим навчанням, яке в дистанційному форматі майже неможливе. Педагогам довелося розробляти симуляційні вправи, відеоінструкції, віртуальні лабораторні роботи, щоб хоча б частково компенсувати відсутність реальної практики [5, с. 44]. Війна додала нові виклики: навчання в умовах повітряних тривог, робота з учнями, які перебувають у різних регіонах або за кордоном, психологічна підтримка учнів та колег. Усе це стало предметом методичного опрацювання.

Важливим напрямом методичної діяльності є робота з молодими педагогами. Плинність кадрів у П(ПТ)О залишається високою, особливо у сфері виробничого навчання, де кваліфіковані робітники можуть отримувати значно вищу зарплату безпосередньо на виробництві. Тому залучення та утримання молодих педагогів — стратегічне завдання. Методична робота з ними має включати інститут наставництва (закріплення досвідченого педагога за молодим), регулярний супровід у перший рік роботи, допомогу в розробці навчально-методичної документації, зниження навантаження в адаптаційний період. Дослідження показують, що молоді педагоги, які отримують системну методичну підтримку, значно рідше звільняються протягом перших двох років роботи [1, с. 38].

Методична діяльність у закладах П(ПТ)О не має обмежуватися внутрішніми ресурсами. Ефективним є залучення зовнішніх експертів — працівників методичних кабінетів обласного рівня, викладачів закладів вищої освіти, фахівців із центрів професійної освіти. Участь у мережевих професійних спільнотах (як-от «Методист ПТО» у соціальних мережах) дозволяє педагогам обмінюватися досвідом, отримувати швидку консультацію, знаходити готові методичні матеріали. Така неформальна методична взаємодія часто є більш ефективною, ніж офіційні заходи, оскільки вона оперативно реагує на реальні запити педагогів [2, с. 70].

Однією з проблем методичної діяльності в українських П(ПТ)О є її формальний характер. Нерідко методична робота зводиться до складання планів і звітів, які не впливають на реальну педагогічну практику. Засідання методичних комісій проводяться «для галочки», а результати впровадження інновацій не відстежуються. Для подолання цієї проблеми необхідно змінювати саму філософію методичної діяльності: вона має бути орієнтована на результат, а не на процес. Критерієм ефективності методичної роботи має бути не кількість проведених заходів, а позитивна динаміка освітніх результатів учнів (успішність, результати кваліфікаційних іспитів, працевлаштування, відгуки роботодавців) [4, с. 80].

Інноваційні форми методичної діяльності включають створення електронних портфоліо педагога, проведення віртуальних методичних студій, використання технології «перевернутого класу» в методичній роботі (коли педагоги вивчають матеріал самостійно, а на зустрічах обговорюють складні питання), організацію «педагогічних воркшопів» (практичних майстерень, де педагоги під керівництвом колеги виконують конкретне методичне завдання). Також дедалі більшого поширення набуває «грантова» методична діяльність — участь педагогів у проєктах міжнародної технічної допомоги, що дозволяє залучати додаткові ресурси для оновлення матеріально-технічної бази та підвищення кваліфікації [3, с. 102].

Варто також звернути увагу на методичне забезпечення виховної роботи у П(ПТ)О. Професійне навчання не обмежується формуванням вузькопрофесійних навичок; важливим є також виховання відповідального, законослухняного, патріотичного громадянина. Методична діяльність у цьому напрямі спрямована на розробку сценаріїв виховних заходів, профорієнтаційних програм, заходів із національно-патріотичного виховання. Особливо актуальним є виховання в учнів безпекової культури (зокрема мінної безпеки, дій під час повітряної тривоги, надання домедичної допомоги), що є новим напрямом для методичних комісій [5, с. 50].

Перспективи розвитку методичної діяльності у закладах П(ПТ)О пов'язані з подальшою цифровізацією, інтеграцією з виробництвом та посиленням доказового підходу. Цифровізація передбачає створення єдиних електронних методичних ресурсів (репозиторіїв), впровадження елементів штучного інтелекту для персоналізованої методичної допомоги педагогу. Інтеграція з виробництвом означає посилення ролі роботодавців у методичній роботі (спільні методичні ради, участь у розробці критеріїв оцінювання). Доказовий підхід передбачає, що впровадження будь-яких методичних новацій має спиратися на дані про їхню реальну ефективність, а не на суб'єктивні вподобання [1, с. 45; 4, с. 85].

Отже, методична діяльність педагога у закладах професійної (професійно-технічної) освіти є складним, багатоаспектним процесом, що охоплює аналітичну, проєктувальну, організаційну та рефлексивну складові. Вона має бути системною, безперервною та практико-орієнтованою, спрямованою на реальне підвищення якості професійної підготовки учнів. Подолання формалізму, впровадження інноваційних форм, налагодження партнерства з роботодавцями та іншими закладами освіти є ключовими завданнями розвитку методичної діяльності в сучасних умовах. Від того, наскільки ефективно буде організовано методичну роботу, залежить не лише професійне зростання самого педагога, а й конкурентоспроможність випускників, а отже — економічний розвиток держави в цілому [2, с.75; 5, с. 54].

Список літератури:

1. Грищенко О. А. Методична діяльність педагога професійно-технічного навчального закладу: теорія та практика. – Київ: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2020. – 168 с.
2. Дорошенко Т. В., Ковальчук Н. П. Управління методичною роботою в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 152 с.
3. Захарчук Н. В. Інноваційні підходи до методичної діяльності педагога ПТО в умовах дуальної освіти // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. – 2021. – № 24. – С. 85–105.
4. Костенко Л. М., Шевчук В. О. Методична компетентність педагога професійної школи: діагностика та розвиток. – Харків: Видавництво «Освіта», 2022. – 140 с.

5. Лисенко І. В. Трансформація методичної діяльності в закладах П(ПТ)О в умовах дистанційного навчання та воєнного стану // Актуальні питання професійної освіти. – 2024. – № 1(19). – С. 42–56.

УКРАЇНСЬКА МОВА У СОЦМЕРЕЖАХ: ЧОМУ ЦЕ ВАЖЛИВО?

О.О. Льїна, студент,

Науковий керівник - ст. викл. Н.Р. Разумовська

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

У сучасному комунікаційному просторі соціальні мережі перестали бути лише інструментом розваги, перетворившись на потужний майданчик формування національної ідентичності та мовної стійкості. Процес масового переходу українських користувачів на рідну мову в цифровому середовищі, що активізувався після 2022 року, свідчить про глибоку трансформацію суспільної свідомості. Мова в соцмережах сьогодні виконує не лише номінативну чи комунікативну функції, а й стає маркером безпеки, приналежності до певної спільноти та інструментом протидії гібридним загрозам в інфопросторі.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю аналізу нових мовних практик, зокрема явища «цифрового волонтерства», поширення мережевого сленгу та специфіки функціонування державної мови в умовах неформального спілкування. Дослідження того, як українська мова адаптується до алгоритмів платформ[7] (Instagram, TikTok, X, Telegram) та як вона впливає на лояльність аудиторії, дозволяє зрозуміти вектори подальшого розвитку мовної політики України. Це не просто питання лінгвістики, а стратегічний аспект зміцнення державного суверенітету в глобалізованому світі.

Мова в такому середовищі відіграє ключову роль, адже вона не лише передає інформацію, але й визначає, до якого культурного та інформаційного простору належить людина. Використання української мови у соцмережах стає не тільки питанням комунікації, а й питанням позиції, безпеки та відповідальності[8].

Сьогодні мовне питання досліджується не лише в медіапросторі, а ще й